

Ohjausyhteistyöstä tukea opiskelijan polulle kohti korkeakoulua

Sujuvien siirtymien kehittäminen ja ohjaus koulutuspolun siirtymä- ja nivelvaiheissa ovat keskiössä reformin onnistuneen toimeenpanon takaamisessa. Moniammatillinen yhteistyö ja henkilöstön sitoutuminen ohjaukseen tukevat merkittävästi koulutukseen hakeutumisen ja siirtymien onnistumista. Kouluttautumisen tapoja joustavoitetaan ja opiskelijan on mahdollista rakentaa oman osaamisensa ja osaamistavoitteidensa mukainen yksilöllinen opintopolku. Tämä vaatii ohjausta ja organisaatorajat ylittävää yhteistyötä. Tärkeää olisi, että toisen asteen koulutuksen järjestäjät pystyisivät toiminnallaan sujuvoittamaan opiskelijan polkua ammatillisessa koulutuksessa siten, että yksilölliset valinnat olisivat mahdollisia ja tukisivat jatko-opintoihin siirtymisessä. (Opetushallitus 2017, 5–8.)

Karvin (2016) selvityksestä ilmenee, että keskeisiä kehittämistarpeita toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ovat jatko-opintoihin ohjauksen toimintamallien selkeyttäminen organisaatiotasolla sekä ohjauksen toimivuuden varmistaminen. Opiskelijat itse kaipaavat jatko-opintomahdollisuuksia koskevaa tietoa ja ohjausta nykyistä enemmän ja nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. (Karvi 2016, 2.) Tämän saman huomion teimme myös EPPA-hankkeessa. Moniammatillinen yhteistyö siirtymävaiheessa opiskelijoiden tai tutkinnon suorittajien jatkopolun varmistamiseksi on Opetushallituksen raportin mukaan Suomessa vielä vähäistä. Selkeä kehittämisen kohde on opiskelijoiden jatko-ohjaus yksilöllisille koulutuspoluille opintojen päätösvaiheessa. Se edellyttää koulutuksen järjestäjiä yhteistyössä kehittämään systemaattisesti toimintojaan, jotta opiskelijoiden yksilöllinen ohjaaminen ja suunnitelmallinen jatkopolun rakentaminen voidaan varmistaa. (Opetushallitus 2017, 68–69.)

Siirtymistä jatko-opintoihin nopeuttavat avoimen ammattikorkeakoulun opinnot ja sujuvien väylien luominen toiselta asteelta korkeakouluun. Toisella asteella korkeakouluväylän valitsevien opiskelijoiden oppimisvalmiuksien kehittämisessä olisi tärkeää kiinnittää huomiota tiedollisen aineiston käsittelyyn ja nostaa ohjauksessa jatko-opintovalmiudet työelämävalmiuksien rinnalle. Ammattikorkeakouluissa osaamisperusteisuus mahdollistaa aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen

ja tunnistamisen. (Ks. julkaisun artikkeli *HOKS- ja uraohjausprosessin malli käytännön ohjaustyön tukena*).

Karvin (2016) raportissa nousee esille huomio siitä, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut tekevät ammattikorkeakouluopintoja koskevaan tiedotukseen liittyvää yhteistyötä, mutta nivelvaiheeseen ja uraohjaukseen liittyvä yhteistyö kokonaisuudessaan ei ole runsasta, ja sen kehittämistä pidetään tärkeänä molemmilla koulutusasteilla. Lisäksi tärkeiksi yhteistyömuodoiksi nousee ammattikorkeakouluopintojen opiskelun mahdollistaminen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, oppimisympäristöjen järjestäminen sekä koulutuksen markkinointi. (Karvi 2016, 2.)

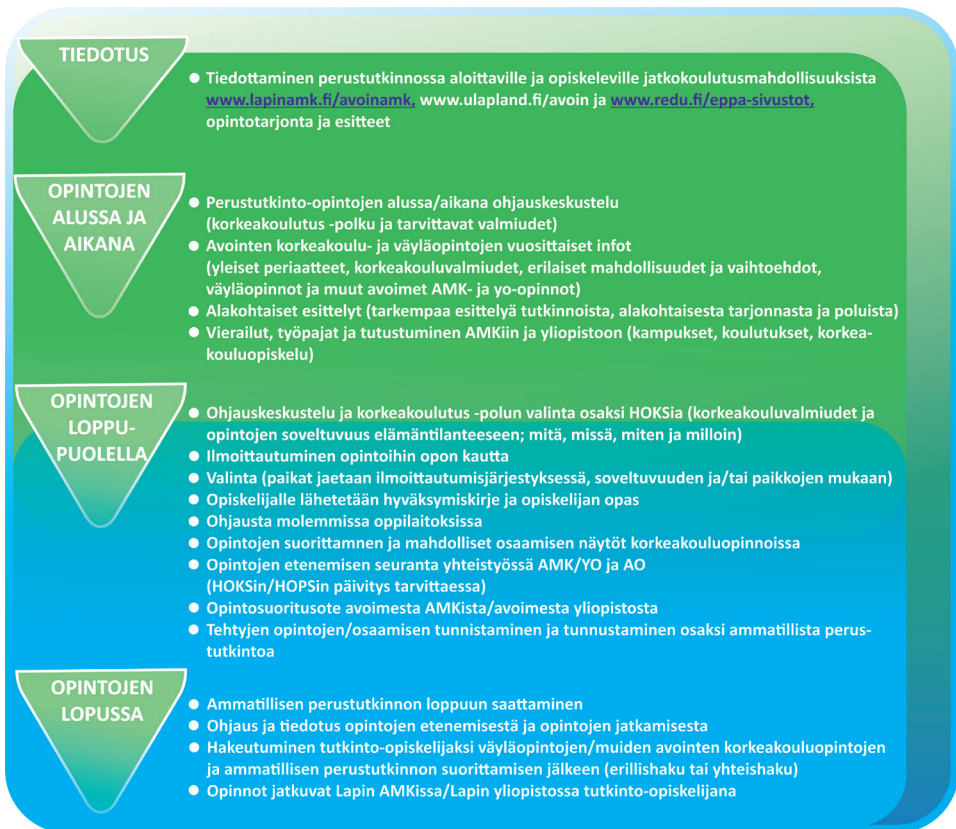
OHJAUSYHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN EPPA-HANKKEESSA

Opiskelijan koulutuspolulla on monenlaisia siirtymä- ja nivelvaiheita. Erilaiset siirtymät, kuten siirtyminen koulutusasteelta työelämään tai jatko-opintoihin, ovat opiskelijan opintopolun haastavia taitekohtia ja varsinkin nuorille usein kriittisiä vaiheita. Siirtymisen onnistumisessa tärkeää on, että koulutuksen järjestäjien sisäiset toimintaprosessit ovat selkeitä ja johdonmukaisia, verkostoyhteistyö sujuvaa ja ohjauspalvelut riittäviä. (Opetushallitus 2017, 71.) Toimiva ohjausjärjestelmä tukee opiskelijan sujuvaa siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun.

Korkeakouluopintoihin ohjaaminen

Korkeakouluopinnoissa menestyminen edellyttää opiskelijan sitoutumista ja motivaatiota, mutta myös hyvin toimivaa nivelvaiheen ohjausta. Selkeä ohjausprosessi tukee opiskelijan yksilöllistä opintopolun suunnittelua. EPPA-hankkeen aikana Lapin koulutuskeskus REDUlla on kehitetty uraohjausta osana HOKS-prosessia, jossa jatko-opintoihin ohjauksen ja ohjausyhteistyön merkitys nousee selkeästi esille. Erityisesti opiskelijan opintopolkujen siirtymävaiheessa systemaattinen, moniammatillinen yhteistyö on avainasemassa.

EPPA-hankkeessa nivelvaiheyhteistyötä on vahvistettu kehittämällä ohjausyhteistyötä Lapin ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston ja Lapin koulutuskeskus REDUn kesken. Hankkeessa on työstetty kuvaus ohjausprosessista, jossa korkeakoulutuksen polun valinnut ammatillista perustutkintoa suorittavan opiskelijan on mahdollista suorittaa korkeakouluopintoja ammatillisen perustutkintokoulutuksen ohessa. Prosessikuvauksen tarkoituksena on toisaalta selkeyttää ohjauksen eri vaiheita ja vastualueita, toisaalta luoda opiskelijalle selkeä käsitys ohjausprosessin etenemisestä. Ohjausyhteistyötä on kuvattu Ohjaus korkeakouluopintoihin -kuvioissa, jotka kuvaavat jatko-opintoihin ohjausprosessia opiskelijan polulla. Kuviossa 1 on esitelty opiskelijan ammatillisen perustutkinnon aikainen opiskeluprosessi ja kuvattu, miten korkeakouluopintoihin ohjaaminen kiinnittyy näihin opiskeluvaiheisiin.

Kuvio 1 Ohjaus korkeakouluopintoihin opintojen eri vaiheissa

Kuviossa 2 on eritelty toimijoittain toimenpiteitä korkeakouluopintoihin ohjaamisen eri vaiheissa.

Korkeakouluopiskelun mahdollisuuksista kerrotaan erilaisissa tilaisuuksissa, joissa esitellään koulutustarjontaa; kerrotaan mahdollisuudesta valmentautua korkeakouluun tai lähteä jo ammatillisen perustutkintokoulutuksen aikana määrätietoisesti etenemään väyläopintojen kautta kohti jatko-opintoja. Heti ammatillisen perustutkintokoulutuksen alkuvaiheessa opiskelijoille esitellään erilaisia polkuvaihtoehtoja. Tiedottamisen ja ohjauksen apuna voidaan käyttää EPPA-hankkeessa kehitettyjä polkuesitteitä, portaalialia ja nettisivuja. Näistä yksi on Korkeakoulutuksen polku. Alkuvaiheen ohjauksessa kerrotaan yleisellä tasolla erilaisista mahdollisuuksista tehdä korkeakouluopintoja: mitä opintoja on tarjolla, miten ja milloin niihin voi ilmoittautua ja mitä polkuvalinta tulee merkitsemään henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa (HOKS). Se laaditaan yhteistyössä opiskelijan kanssa, ja siihen merkitään myös mahdollinen korkeakoulutuksen polkuvalinta sekä valintaa ja siirtymää tukevat yhteisten tutkinnon osien opinnot.

Kun ammatillisen perustutkinnon omaohjaajat (opettajat) ja opinto-ohjaajat ovat tiedottaneet omia opiskelijoitaan korkeakoulun opiskelumahdollisuuksista, voidaan

Kuvio 2 Ohjaus korkeakouluopintoihin toimijoittain

järjestää opinnoista kiinnostuneille tapaamisia ja tutustumisia korkeakouluilla sekä opiskeluinfoja. Yleisinfojen jälkeen voidaan järjestää myös alakohtaisia infoja. Korkeakouluopinnoista kiinnostuneet opiskelijat käyvät omaohjaajansa tai opinto-ohjaajansa kanssa ohjauskeskustelun korkeakouluopintojen liittämistä osaksi ammatillista perustutkintoa. Ohjauskeskustelussa pohditaan opiskelijan motivaatioita ja mahdollisuutta sitoutua väyläopintoihin. Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) kirjataan valitut väyläopinnot ja niiden aikataulu osana ammatillisen perustutkinnon suorittamista.

Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijan tehdessä opintoja korkeakoulussa, hänet kirjataan avoimen ammattikorkeakoulun tai avoimen yliopiston opiskelijaksi. Hänelle lähetetään tarvittavat infokirjeet, järjestetään aloitusinfoja ja tapaamisia sekä annetaan ohjausta ja opastusta opintojaksojen tai väyläopintojen suorittamiseen. Opintojen aikana opiskelijoille on tarjolla ohjausta molemmissa oppilaitoksissa. Opintojen jälkeen opiskelija saa opintosuoritusotteen suorittamistaan korkeakouluopinnoista. Opiskelijoiden suorittamat korkeakouluopinnot tunnustetaan osaksi ammatillista perustutkintoa. Opinnot tunnustetaan joko tutkinnon perusteiden mukaisesti ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin tai osaksi yhteisten tutkinnon osien opintoja. Perustutkintokoulutuksen loppuvaiheen HOKS-keskustelussa opiskelijoita tuetaan ja ohjataan jatko-opintojen hakuprosessissa: hakeutuuko opiskelija erillisessä tutkinto-opiskelijaksi, hakeeko hän toiseen korkeakouluun yhteishaun kautta, lähteekö esimerkiksi armeijaan vai työelämään. Korkeakoulujen ohjaushenkilöstö tiedottaa ja ohjaa opiskelijaa myös tutkinto-opiskelijaksi hakeutumisessa. Ohjauksen vuosikello jäsentää eri kouluasteiden ohjausyhteistyötä.

SUUNTA ON ETEENPÄIN

Nivelvaiheen siirtymissä ohjaustoimintojen tulee muodostaa selkeä jatkumo, jossa opiskelija on aktiivinen ja osallistuva toimija. Laadukas, jatkuva ohjaus on siirtymien onnistumisen tae, ja tavoitteiden saavuttaminen mahdollistuu vain sujuvalla yhteistyöllä. Siirtymä korkeakouluopiskelijaksi edellyttää hyvää yhteistyötä toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen ja korkeakoulujen ohjaushenkilöiden kesken. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen omaohjaajat (opettajat) ja opinto-ohjaajat ovat avainasemassa siinä, miten ja milloin opiskelijoille tiedotetaan korkeakoulujen erilaisista opiskelumahdollisuuksista. Onnistuakseen yhteistyö vaatii hyviä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä, positiivista asennetta, eri toiminta-alueiden raja-aitojen ylittämistä ja eri toimijoiden asiantuntemuksen yhdistämistä sekä uudenlaisten toimintatapojen omaksumista. Toimiakseen sujuvat siirtymät vaativat kaikkien organisaatioiden osalta sitoutumista, ylimmältä johdolta tukea ja erilaisten reittien mahdollistamista, motivoituneita ohjaajia, opiskelijoiden ohjaamista ja tukemista.

Opiskelijoiden ohjaus ja sen kehittäminen on ollut iso osa EPPA-hankkeen aikaista yhteistyötä. Ohjausyhteistyön kehittämisen tavoitteena on ollut lisätä avoimuutta, parantaa tiedonkulkua ja ymmärrystä, tuoda näkyväksi jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä sekä kehittää uusia toimintatapoja osaamispolkujen sujuvoittamiseksi. Ohjauksen yhteistyössä ja keskeisinä periaatteina ovat nousseet esille opiskelijoiden rohkaisu ja tukeminen tekemään henkilökohtaisia valintoja, opiskeluvaihtoehtojen huomioiminen osana ohjausta, riittävä ja oikea-aikainen tieto eri koulutusvaihtoehdoista ja opiskelun aikatauluttamisesta, aidot kohtaamisen paikat ja yhteistyöryhmät sekä sujuva tiedonkulku ohjaustahojen välillä. Hankkeessa on käyty esittelemässä Lapin koulutuskeskus REDUn opiskelijoille Lapin ammattikorkeakoulun tarjoamia opiskelumahdollisuuksia ja väyläopintoja, pidetty aloittaville väyläopiskelijoille aloitusinfoja, ohjattu heitä opintojen aikana ja loppuvaiheessa tutkintoon hakeutumisessa. Tiedonkulkua on edistetty yhteisillä ohjaushenkilöstön tapaamisilla, tiedottamisella ja aktiivisella sähköpostien vaihdolla.

EPPA-hankkeessa toiminnan keskiössä on ollut asiakas, opiskelija. Jokaisen toimenpiteen taustalla on ollut ajatus mahdollistaa opiskelijälähtöisesti opiskelijalle mahdollisimman sujuva reitti tulevaisuuteen. Nivelvaiheyhteistyö ja sen aikainen ohjaus, asiakaslähtöinen osaamisperustaisten rakenteiden vakiinnuttaminen, systemaattinen vuoropuhelu ja tiedonkulku sekä kouluasteiden yhteistyön näkyväksi tekeminen ovat kaikki tekijöitä, jotka edesauttavat opiskelijan sujuvaa etenemistä polullaan. Hyvin suunnitellun ohjausprosessin avulla opiskelijan into ja motivaatio säilyvät paremmin opintojen aikana, ja lopputuloksena korkeakoulut saavat motivoituneita opiskelijoita, jotka etenevät opinnoissaan sujuvasti ja valmistuvat nopeammin. Toivomme, että yhteistyö vahvistuu entisestään ja kehitetyt hyvät käytännöt jäävät toimintaan vahvistaen ohjauksen saumatonta yhteistyötä jatkossakin. Hyvän ja toimivan yhteistyön avulla pystymme tukemaan yhdessä opiskelijan motivaatiota, kasvua ja urakehitystä.

LÄHTEET

- Karvi 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 2:2016. Haettu 29.1.2020 osoitteesta https://karvi.fi/app/uploads/2016/02/KARVI_o216.pdf.
- Opetushallitus 2017. Sujuvuutta siirtymiin. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2017:1. Haettu 15.4.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/sujuvuutta-siirtymiin-toisen-asteen-ammatillisen-koulutuksen>.